

Ekonomikos apžvalga: Lietuva

„Swedbank“ makroekonomikos apžvalga

2011 m. rugpjūčio mėn.

Pasauliniai neramumai reikalauja politinių pokyčių

Turinys:

Santrauka: Pasaulinis nestabilumas – pagrindinė mūsų prognozių rizika 2

Pasaulio ekonomika: atsigavimas lėtėja 4

Lietuva: labiau subalansuota ekonomika pasiruošusi iššūkiams 7

„Swedbank Economic Outlook“ leidinyje lietuvių kalba trumpai pristatomos pasaulio, Švedijos, Latvijos ir Estijos ekonomikų perspektyvos ir didžiausias dėmesys skiriamas Lietuvai. Plačiau apie kitas šalis prašome skaityti leidinyje anglų kalba.

Pasaulis:

- Nuo pavasario ekonominis augimas JAV ir euro zonoje sulėtėjo. Padaugėjo finansinių neramumų, mažėja pasitikėjimas. Pasaulio BVP augimą 2011-iesiems sumažinome nuo 4,1% iki 3,8% ir manome, kad jis išliks šiek tiek žemesnis nei 4% 2012 ir 2013 metais.
- Dėl netikrumų pasaulyje mūsų pagrindinio scenarijaus tikimybė siekia 60%, o pesimistinio scenarijaus, kuris numato naują pasaulinį nuosmukį, rizika įvertinta 30%. Tam, kad augimas vėl siektų 5% reikia stipresnės politinės valios. Todėl palankesnio scenarijaus tikimybė tesiekia 10%.

Lietuva:

- Lietuvos ekonomika pirmąjį šių metų pusmetį pasiekė 6,5% augimą, tačiau prognozuojame, kad antrąjį 2011 m. pusmetį ir 2012 m. augimas sulėtės. Svarbūs augimo faktoriai buvo tiek investicijos, tiek namų ūkių vartojimas. Vartojimo prekių kainos išaugo greičiau nei prognozavome.
- Vis dar manome, kad ekonomika augs 4,7% kitais metais ir 4,5% 2013-aisiais. Eksportas ir investicijų augimas sumažės, bet namų ūkių išlaidos augs sparčiau. Lėtesnis ekonomikos augimas kelia ne tik iššūkių, bet ir sukuria galimybių – dėl pigesnių žaliavų kainų ir žemesnės infliacijos labiau tikėtina, kad kitamet Lietuva atitiks kainų stabilumo Maastrichto kriterijų.

Latvija:

- Antrąjį 2011 m. ketvirtį ekonomikos augimas šoktelėjo ir buvo didesnis nei laukta. Todėl padidinome metinio BVP augimo prognozę iki 4,2%.
- Pablogėjus pasaulio ekonomikos perspektyvoms ekonomikos augimo prognozę 2012 m. sumažiname iki 3,5% ir manome, kad 2013 m. augimas sieks 3,9%. Augimą daugiausiai skatins eksportas ir investicijos. Euro įvedimas 2014 m. išlieka baziniame scenarijuje, bet tam reikalingi politiniai žingsniai. Latvijos ekonomika tapo atsparesnė pasauliniams šokams.

Estija:

- Pirmąją šių metų pusę Estijos ekonomika augo sparčiai. Tai lėmė didesnis nei tikėjomės vidaus paklausos atsigavimas ir spartus eksporto augimas. Manome, kad eksporto augimas antrąjį šių metų pusmetį sulėtės, o vidaus paklausa toliau stiprės.
- Nepaisant lėtėjančio pasaulio ekonomikos augimo manome, kad vidaus paklausos skatinama Estijos ekonomika išaugs 4,2% 2012 m. ir 4,0% 2013 metais. Investicijų augimą palaiko stiprus pramonės augimas, ES fondai ir su aplinkosauga susijusios investicijos. Didėjantis užimtumas ir augantys atlyginimai skatins namų ūkių vartojimą.

Švedija:

- Ekonomikos augimas pirmąjį 2011 m. pusmetį išliko stiprus, tačiau likusiai metų daliai prognozuojame sulėtėjimą. Eksportą paveiks lėtėjantis pasaulio ekonomikos augimas, mažesnis namų ūkių ir įmonių pasitikėjimas ribos vartojimą ir investicijų augimą.
- Ekonominė plėtra Švedijoje, nepaisant pasaulinės sumaišties, išliks gana stabili. Augimo prognozę 2012 m. sumažinome iki 2,2% ir manome, kad 2013 m. augimas sieks 2,3%. Dabartinė ekonominė padėtis kelia iššūkių ekonominei politikai todėl tikimės, kad bazinės palūkanų normos nebus didinamos, o fiskalinė politika taps griežta. Tam, kad sumažėtų nedarbas reikalingi kryptingi, laiku atlikti, tačiau laikini veiksmai.

Pasaulinis nestabilumas – pagrindinė mūsų prognozių rizika

	2010	2011p	2012p	2013p
BVP augimas, %				
Lietuva	1,3	6,3	4,7	4,5
Latvija	-0,3	4,2	3,5	3,9
Estija	3,1	6,7	4,2	4,0
Švedija (pašalinus darbo dienų įtaką)	5,4	4,3	2,2	2,3
Nedarbo lygis, %				
Lietuva	17,8	15,5	13,0	10,5
Latvija	18,7	15,9	13,9	11,8
Estija	16,9	13,2	12,4	11,6
Švedija	8,4	7,5	7,2	6,9
VKI, %				
Lietuva	1,3	4,0	2,5	3,0
Latvija	-1,1	4,5	2,4	2,5
Estija	3,0	4,8	2,7	2,5
Švedija	1,2	3,1	2,3	2,4
Einamosios sąskaitos balansas, % BVP				
Lietuva	1,8	-1,6	-2,5	-2,7
Latvija	3,6	1,5	-0,1	-2,1
Estija (įsk. kapitalo sąskaita)	6,3	6,8	3,0	2,2
Švedija	6,1	7,3	7,2	6,6

Šaltinis: Šalių statistikos departamentai ir Swedbank prognozės

Ekonominė situacija Švedijoje ir trijose Baltijos šalyse pastaruosiu metu buvo palankesnė nei daugelyje išsivysčiusių šalių. Trijų Baltijos šalių ekonomikos sėkmingai atsitiesė po gilaus nuosmukio ir pradėjo augti, taip pat stiprėja ir pasitikėjimas. Sutvirtėjusi Švedijos ekonomika pasiekė prieš krizę buvusį BVP lygį ir artėja prie daugiamečių augimo tendencijų. Valstybės skola yra maža, biudžetai subalansuoti arba po truputį tampa tokiais, be to, lėtai mažėja ir nedarbas. Prognozuojamas BVP 2011 m. buvo padidintas dėl didesnio nei tikėtasi augimo pirmąjį šių metų pusmetį – Švedijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Estijoje jis padidėjo atitinkamai iki 4,3%, 4,5%, 6,3% ir 6,7%.

Prastesni įvykiai pasaulyje gali pastebimai pabloginti ekonomines perspektyvas Švedijoje ir trijose Baltijos šalyse 2012 ir 2013 metais. Jau pavasarį perspėjome, jog tokia rizika didėja. Nuo to laiko naujo pasaulinio nuosmukio, finansinio nestabilumo ir skaudesnių valstybės skolų krizių JAV ir Europoje pasekmių rizika padidėjo. Kita vertus, mažiau tikėtina, kad infliacija išaugs dėl sparčiai didėjančių žaliavų kainų. Šiuo metu ekonominės ir ne ką mažiau politinės priežastys lemia tai, kad yra mažiau veiksmų laisvės užkertant kelią naujam nuosmukiui, jei jis vis dėlto prasidėtų, kadangi nustatomos palūkanų normos jau dabar yra žemos, o ekonomikos skatinimą per fiskalinę politiką po truputį

keičia išlaidų mažinimas. Todėl sėkmingos ekonominės politikos receptas politikams būtų stipresnio pasitikėjimo kūrimas, sutariant dėl vidutinės trukmės fiskalinių planų bei struktūrinių reformų (kuriančių didesnę augimo potencialą) sėkmingas įgyvendinimas.

Daugelis tokių prognozavimui svarbių parametru kaip politiniai sprendimai bei pokyčiai finansų ir žaliavų rinkose keičiasi kasdien, todėl suprantame, kad šiuo metu yra daug neapibrėžtumo. Taigi vertingiau pasaulio ekonomiką apibūdinti sukuriant pagrindinį, pesimistiškesnį ir palankesnį scenarijus.

Pagrindiniame scenarijuje, kuris geriausiai galėtų būti apibūdinamas kaip scenarijus, kuriame šiaip tai „išbrendama“ iš susidariusios padėties tiek ekonomijai, tiek politinių procesų prasme, 2011-2013 m. numatomas 3,5-4% pasaulinis augimas. Šio scenarijaus tikimybė – 60%. Palyginti su pavasario prognoze, metinis augimas sumažintas 0,3 procentinio punkto – daugiausiai dėl mažesnės paklausos JAV ir euro zonoje. Pesimistiškesnis scenarijus, kuriame pasaulinis augimas krenta žemiau 2% ir kurio tikimybė siekia 30%, apima naują pasaulinį nuosmukį ir daugiau neramumų finansų rinkose, kuomet nestabilumą finansų rinkose sukelia Italija, Ispanija ir Prancūzija. Manome, kad besivystančios rinkos iš dalies sugebės pasipriešinti pasaulio ekonomikos

sulėtėjimui, nors ir ne taip kaip 2008-2009-aisiais, kadangi yra problemų dėl jų pačių ekonomikų perkaitimo. Palankesniame scenarijuje, kurio tikimybė siekia tik 10% ar daugiau, pasaulinis augimas grįžta į praėjusių metų lygį (5% ar daugiau). Tai įmanoma esant didesniai pasitikėjimui politiniais procesais bei, dėl mažesnio netikrumo dėl ateities, paspartėjus investicijoms ir darbo vietų kūrimui.

Pagrindiniame scenarijuje JAV centrinis bankas išlaikys 0,25% palūkanų normą iki antrojo 2013 m. pusmečio. ECB nuo antrojo 2012 m. pusmečio palūkanų normas kels lėtesniais tempais, o Anglijos centrinio banko pirmojo pakėlimo gali reikėti laukti ir iki 2013 metų. Infliacijos perspektyvoms tapus palankesnėms monetarinė politika išlieka labiau skatinanti, nors ir prasideda skatinamosios fiskalinės politikos atitraukimas. Vis dar manoma, kad JAV doleris pabrangs euro atžvilgiu, tačiau lėčiau nei manėme pavasarį. Žaliavų kainos pradės kristi – naftos kaina antrąjį 2011 m. pusmetį sieks vidutiniškai 107 JAV dolerių už barelį ir toliau kris iki 97 ir 94 dolerių už barelį 2012 ir 2013 metais. Dėl mažesnės paklausos ir geresnės nei pernai pasiūlos pramoninių žaliavų ir maisto kainos nusileis nuo dabartinių aukštumų.

Žemesnės žaliavų kainos mažina infliaciją Švedijoje ir ypatingai trijose Baltijos šalyse, kuriose maistas ir energija sudaro

didesnę vartotojų kainų indekso dalį. Tuo pačiu lėtesnis išsivysčiusių šalių ekonomikų augimas mažina eksporto paklausą, o tai turi neigiamos įtakos ir vidaus paklausai. Ketvirtinis BVP augimas 2012 m. buvo sumažintas visose keturiose šalyse, tačiau 2011-aisiais jis padidintas, todėl metinis augimas išlieka beveik toks pats arba tik švelniai sumažėja. 2012 m., kai Švedijoje BVP augimas kris iki 2,2%, Estijoje jis sumažės iki 4,4%, Latvijoje – iki 3,9%, o Lietuvoje – iki 4,7%. 2013 m., užsitęsiant žemos užsienio paklausos laikotarpiui, tų metų perspektyvos labai nesiskirs nuo 2012 metų.

Augimas Lietuvoje pirmąjį pusmetį viršijo mūsų lūkesčius. Tai daugiausiai lėmė investicijos. Namų ūkių paklausa taip pat pakilo greičiau nei prognozuota. Todėl mes padidiname BVP augimą 2011-iesiems nuo 4,2% mūsų pavasario prognozėse iki 6,3%. Gerėjančios skolinimosi sąlygos ir mažesnis nedarbas (10,5% 2013 m.) kartu su mažėjančia infliacija stiprins namų ūkių pozicijas. Be to, artėjant 2012-ųjų pabaigoje įvyksiantiems rinkimams ir vyriausybės ekonominė politika taps labiau skatinanti. BVP augimas 2012-2013 m. sieks 4,5% ar daugiau ir bus žemesnis nei daugiametės augimo tendencijos. Išsipildžius blogiausiam pasauliniam scenarijui, perspektyvos būtų liūdnės ir tenkinti Maastrichto kriterijus būtų sunkiau. Jau dabar artėjantys rinkimai gali lemti tai, valdžios sektoriaus deficitas viršys 3% BVP ir šis kriterijus nebus tenkinamas. Taigi yra pavojus, kad euro įvedimas turės būti atidėtas. Todėl biudžeto konsolidavimo procesas turi tęstis.

Latvijos ekonomika atsigavimo laikotarpiu augo šiek tiek lėčiau nei Estijos ir Lietuvos, bet antrąjį ketvirtį augimas paspartėjo. Taigi dėl stipresnio nei tikėtasi atsigavimo BVP augimo prognozė 2011 m. padidinome nuo 4% iki 4,2%, nors ir manome, kad antrąjį pusmetį augimas bus

silpnesnis. Augimo prognozė 2012-iesiems sumažinome iki 3,5% (buvo 3,9%), kadangi dėl mažėjančios pasaulinės paklausos ir didėjančio neapibrėžtumo pasaulyje sumažės eksporto ir investicijų augimas. Euro įsivedimo perspektyva 2014 m. vis dar yra įtraukta į mūsų pagrindinį scenarijų, todėl išaugęs vartojimas ir investicijos antroje 2013 m. pusėje šiek tiek padidins ekonomikos augimą tais metais (3,9%). Vis dėlto euro įsivedimui kiltų kliūčių nesuradus pusiausvyros tarp infliacijos augimo stabdymo ir deficito mažinimo tokiomis priemonėmis kaip, pavyzdžiui, PVM tarifo didinimas. Išsipildžius blogiausiam pasauliniam scenarijui gali tapti sunkiau mažinti deficitą, tačiau dėl žemesnių žaliavų kainų būtų lengviau atitikti reikalavimus dėl infliacijos. Taigi iššūkių daugėja net ir esant politiniam ryžtui atitikti kriterijus. Rugsėjį vyksiantys Seimo rinkimai sukuria netikrumo jausmą dėl biudžeto ir struktūrinių reformų kiekio ir pobūdžio. Struktūrinės reformos yra svarbios tam, kad būtų palaikomas didesnis produktyvumas. Nedarbo lygis krenta ir manome, kad jam pasiekus 12% 2013 m. tai lėtai gerins namų ūkių padėtį. Svarbu, jog atlyginimų fondas šioje ankstyvoje atsigavimo stadijoje per greitai nedidėtų, nes tai sukeltų pavojų konkurencingumui.

Estijos atsigavimas pirmąjį 2011 m. pusmetį taip pat buvo spartesnis nei tikėtasi, todėl peržiūrėjome BVP augimo prognozes ir jas padidinome nuo 4,5% pavasario prognozėse iki 6,7%. Eksportas ir toliau išlieka svarbiausiu veiksniumi, tačiau augimo variklio dalimi taps ir investicijos. Namų ūkių vartojimo išlaidos išaugo daugiau nei tikėjomės. Ateityje, mažėjant pasaulinei paklausai, atsigavusio eksporto augimas sulėtės. O toliau kylant importo augimui teigiamo prekybos balanso periodas pasibaigs 2013-aisiais. Prognozuojame, kad nedarbas 2013 m. kris iki 11,6%, tačiau, didėjant ir aktyvumo

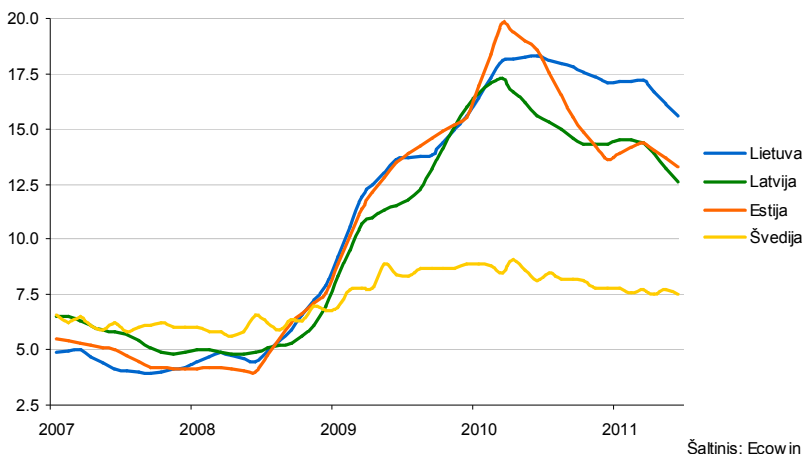
lygiui, nedarbo mažėjimo tempai lėtės. Ilgalaikio nedarbo problema išlieka, o kvalifikuotų darbuotojų trūkumas tam tikruose sektoriuose pradeda skatinti atlyginimų augimą. Infliacijai šiemet priartėjus prie 5%, namų ūkių realios pajamos sumažėjo, tačiau infliacijai krentant ir spartėjant atlyginimų augimui, namų ūkių laukia geresni laikai. Pavojus slypi tame, kad atlyginimų augimas viršys produktyvumo didėjimą, infliacija išliks aukštesnė nei konkurentų rinkose ir tai sumažins konkurencingumą. Vyriausybė ir toliau išlaikys apdairią fiskalinę politiką, o skolos ir BVP santykis išliks tarp mažiausių pasaulyje.

Švedijos BVP pernai išaugo 5,4%. Dėl spartaus ir pirmąjį 2011 m. pusmetį besitęsiančio ekonomikos atsigavimo padidinome BVP augimo prognozę iki 4,3%. Šiuo metu ekonomika sugrįžta prie įprastesnių augimo tempų, kurie sieks 2-2,5% 2012 ir 2013 metais. Todėl kalbos apie Švediją, kaip „Europos tigro“ ekonomiką, tyla. Vis dėlto ekonominė politika palaiko augimą ir išsipildžius blogiausiam scenarijui būtų skatinama dar labiau. Pagrindiniame scenarijuje dėl mažesnės paklausos bei stipresnės kronos eksporto augimas nukrenta iki mažiau nei 5%. Be to, nors prognozuojamu laikotarpiu investicijų augimas išlieka gana aukštas, lėtėjant pasaulio ekonomikos augimui investicijų didėjimo tempai mažės. Situacija darbo rinkoje gerėja, tačiau dėl mažesnės paklausos ir įdarbinimą stabdančio struktūrinio nedarbo tai vyksta lėtai. Manome, kad Švedijos centrinis bankas rudenį liausis didinti palūkanų normas ir pradės jas mažinti (2% 2011 m. pabaigoje, 2,5% - 2012 m., 3% - 2013 m.). Vyriausybė, trūkstant daugumos parlamente, atidės mokesčių kredito įvedimą iki 2013 metų. Taip bus išvengta per daug didelio mokesčių sumažinimo esant netikrumui, o dėmesys išliks sutelktas ties politiniu stabilumu.

Pasaulis gali netinkama linkme nukrypti nuo tvaraus augimo. Tai reiškia pavojų mūsų atviroms ir nuo eksporto priklausomoms ekonomikoms. Dabar yra pats laikas užtikrinti, kad mūsų ekonomikos galėtų drąsiai stoti į akistatą su pasauliniu neapibrėžtumu, išlaikydamos apdairią fiskalinę politiką, tęsdamos struktūrines reformas ir siekdamos politinės atsakomybės.

Cecilia Hermansson

Nedarbo lygis (%)

Pasaulio ekonomika: atsigavimas lėtėja

Šalių BVP prognozės 2010-2013 m.*

	2011 m. rugpjūčio mėn. prognozės				2011 m. balandžio mėn. prognozės		
	2010	2011p	2012p	2013p	2010	2011p	2012p
JAV	3,0	2,1	2,3	2,7	2,9	3,0	3,0
Euro zona	1,8	1,7	1,3	1,3	1,7	1,5	1,5
Vokietija	3,6	2,9	1,8	1,6	3,6	2,4	1,9
Prancūzija	1,4	1,5	1,5	1,4	1,5	1,5	1,6
Italija	1,3	0,8	0,7	1,0	1,3	0,9	1,0
Ispanija	-0,1	0,6	0,8	1,2	-0,1	0,3	1,0
Didžioji Britanija	1,3	1,3	1,6	1,8	1,4	1,5	1,8
Japonija	4,0	-0,2	2,8	1,4	4,0	0,6	3,0
Kinija	10,3	9,0	8,4	8,0	10,3	8,8	8,4
Indija	10,4	7,8	7,5	7,5	9,1	8,0	7,5
Brazilija	7,5	3,8	4,1	4,5	7,5	4,3	4,0
Rusija	4,0	4,5	4,4	4,2	4,0	4,6	4,5
Pasaulis (PPP)	5,0	3,8	3,9	3,8	4,9	4,1	4,2
Pasaulis (US\$)	4,1	2,9	3,1	3,1	4,0	3,2	3,4

Šaltinis: Šalių statistikos departamentai ir Swedbank prognozės

* Šios šalys reprezentuoja apie 70% pasaulio ekonomikos

Nuo pavasario pasaulio ekonomikos raida buvo nuvilianti. Atsigavimas sulėtėjo JAV, Japonijoje, tokias Europos šalis kaip Jungtinė Karalystė, Portugalija, Airija, Italija, Graikija ir Ispanija (PIIGS) išliko krizė. Besivystančios rinkos ir šiaurės Europa laikėsi palyginti gerai. Tačiau pirkimo vadybininkų indeksas (angl. Purchasing Managers' Index - PMI) rodo, kad pramonės produkcijos gamyba daugumoje pasaulio vietų nebesiplečia.

Svarbiausia tai, kad neramumai finansų rinkose bei verslo ir namų ūkių pasitikėjimo tyrimai rodo, kad bendra nuotaika pablogėjo. Dėl pagilėjusios išsivysčiusių šalių skolų krizės išaugus pesimizmui ir baimėms, staigiai krito akcijų kainos. Sunkumai, su kuriais susidūrė JAV politikai keliant skolos lubas ir susitariant dėl vidutinės trukmės biudžeto konsolidavimo plano, lėmė JAV kredito reitingo, kuris iki šiol buvo aukščiausias (AAA), sumažinimą. Tai, kartu su euro zonos skolų krizės išplitimu į tokias dideles šalis kaip Ispanija, Italija ir netgi Prancūzija, sukėlė paniką pasaulinėse finansų rinkose. Tešiantis šiems procesams gali būti, jog vien pablogėjusi bendra nuotaika gali sukelti naują pasaulinį nuosmukį.

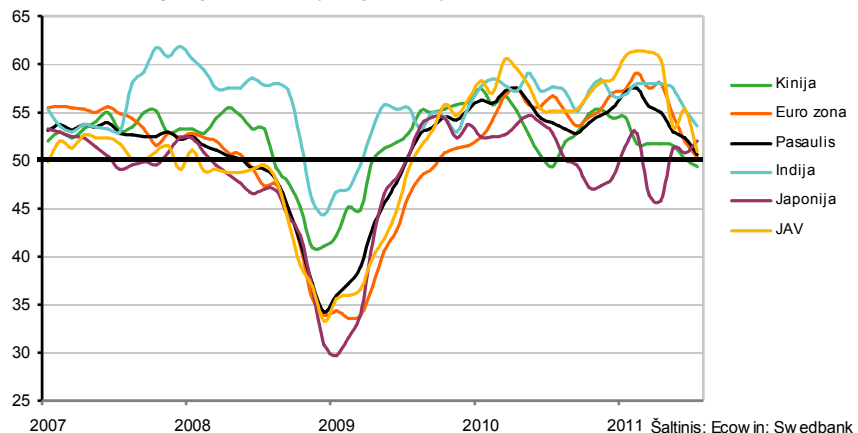
Vyraujant netikrumui reikalingi trys scenarijai

Šis metas prognozavimui iš ties nedėkingas – tokie prognozavimui naudojami parametrai kaip turto kainos, valiutos, žaliavų kainos bei palūkanų normos keičiasi kasdien ir be aiškios krypties. Be to, pasaulio ekonomika yra itin priklausoma nuo politikų ir centrinių bankų vadovų sprendimų. Kadangi jie, reaguojant į finansų rinkų veiksmus, taip pat keičiasi kasdien, netikrumas, yra didesnis nei bet kada. Palyginti su mūsų prognozėmis pavasarį rizika dėl infliacijos vis dėlto

sumažėjo, tačiau išaugo rizika dėl valstybių skolų.

Pagrindiniame scenarijuje, kuriam suteikėme 60% tikimybę, pasaulinis augimas prognozuojamu laikotarpiu (2011-2013 m.) siekia 3,5-4% per metus. Tai yra scenarijus, kuriame šiaip taip „išbrendama“ iš susidariusios padėties. Prognozuojama, kad metinis augimas išsivysčiusiose šalyse vidutiniškai kris žemiau nei 2%, o daugiau nei du trečdalius ekonomikos augimo sudarys besivystančios rinkos. Žaliavų kainos kris, o ypač mažų palūkanų normų laikotarpis užsitęs JAV, Japonijoje bei mažesniu mastu ir Europoje. Ekonominės

Apdirbamosios gamybos pirkimų vadybininkų indeksai

Šaltinis: Ecowin; Swedbank

politikos priemonių arsenalas jau beveik ištuštintas kadangi palūkanų normos jau yra žemos. Net jeigu ir būtų pradėta vėl didinti pinigų kiekį ekonomikoje, tai nebebūtų taip veiksminga kaip anksčiau. Tuo tarpu fiskalinė politika linksta link išlaidų mažinimo. Finansų rinkose išliks daug nepastovumo. Politikų atsakas į skolų krizę taip pat bus toks, kuriuo bus siekiama šiaip taip „išbristi“ iš susidariusios padėties. Visuotinio euro žlugimo bus išvengta, tačiau tik tuo atveju, jeigu didesnės euro zonos ekonomikos pagreitis reformų įgyvendinimo tempus ir taip nuramins finansų rinkas.

Egzistuoja 30% tikimybė, kad išsipildys blogiausias scenarijus, kuriame prasidės nauja pasaulinės ekonomikos krizė ir pasaulio BVP augimas kitais metais kris žemiau 2%. Japonija dėl žemės drebėjimo, tsunamio ir atominės elektrinės katastrofos kovo mėn. jau dabar yra recesijoje. Jeigu ir kitos išsivysčiusios ekonomikos susitrauks, kils rizika, kad Japonijos ekonomika ir toliau keliaus šia kryptimi nepaisant katastrofos paliestų regionų atstatymo. Nors poveikis besivystančioms rinkoms bus neigiamas, jos turi erdvės skatinti ekonomiką ir todėl galės pasipriešinti sulėtėjimui. Kita vertus, daugelis besivystančių rinkų vis dar susiduria su perkaitimo problemomis. Tai apsunkina užduotį remti ekonomiką taip kaip per 2008-2009 m. nuosmukį. Šiame scenarijuje toliau daugėja finansinių neramumų. Lėtas augimas ir didelis nedarbas sukelia socialinius neramumus, kurie sukuria tiek ekonominį tiek politinį nestabilumą. PIIGS šalys ir Jungtinė Karalystė dėl padidėjusio išlaidų mažinimo ir riaušių pavojaus yra ypatingai pažeidžiamos.

Prognozės rizikos profilis yra asimetriškas, kadangi palankesnio scenarijaus, kuriame pasaulinis augimas pasiekia 5% kitais metais, tikimybė siekia tik 10%. Šis scenarijus pagrįstas tuo, kad finansinės rinkos vaizdą piešia tamsiomis spalvomis

Palūkanų normų ir valiutų kursų prognozės

	Faktas	Prognozės				
	2011-04-22	2011-12-31	2012-06-30	2012-12-31	2013-06-30	2013-12-31
Bazinės palūkanų normos						
Fed, JAV	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,75
ECB, euro zona	1,00	1,50	1,50	1,75	2,00	2,00
Anglijos bankas	0,50	0,50	0,50	0,50	1,00	1,50
Japonijos bankas	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10
Valiutų kursai						
EUR/USD	1,44	1,42	1,38	1,35	1,35	1,30
RMB/USD	6,40	6,16	6,00	5,79	5,64	5,44
USD/JPY	77	80	83	85	87	90
EUR/GBP	0,87	0,88	0,85	0,83	0,80	0,77

Šaltinis: Reuters Ecowin ir Swedbank prognozės

tik trumpai, augimas sumažėja laikinai, o įmonės, dėl mažesnių žaliavų kainų sumažėjus kaštams ir mažėjant kainų ir atlyginimų augimo spaudimui sugeba pasiekti geresnių rezultatų. Tuo tarpu didesni pelnai paskatina investicijų augimą ir aktyvesnį darbo vietų kūrimą. Tam, kad išsipildytų optimistinis scenarijus taip pat turi sustiprėti ir pasitikėjimas politikais.

Įsiskolinimų mažinimas reiškia lėtesnį ekonomikos augimą

Palyginti su mūsų prognozėmis pavasarį pasaulinis augimas sumažintas po 0,3 procentinio punkto 2011 ir 2012 metais. 2011-iesiems augimas JAV ir Japonijoje sumažintas, o Vokietijoje ir Kinijoje padidintas atsižvelgiant į aplinkybes metų pradžioje. Įsiskolinimų mažinimas tiek privačiame, tiek valstybiniame sektoriuose kitais metais toliau mažins ekonomikos augimą. Tai ypač pajus krizės pakirstos ekonomikos, nors bus paveiktos ir kitos šalys. Taip pat manome, kad augimas JAV, Japonijoje ir ne ką mažiau besivystančiose rinkose bus stipresnis nei daugelyje Europos šalių.

Užsitęsiosios struktūrinės problemos dėl JAV darbo, būsto ir kredito rinkų kartu su nepasitikėjimu politikais lėtina atsigavimą. Pirmąjį šių metų pusmetį metinis BVP

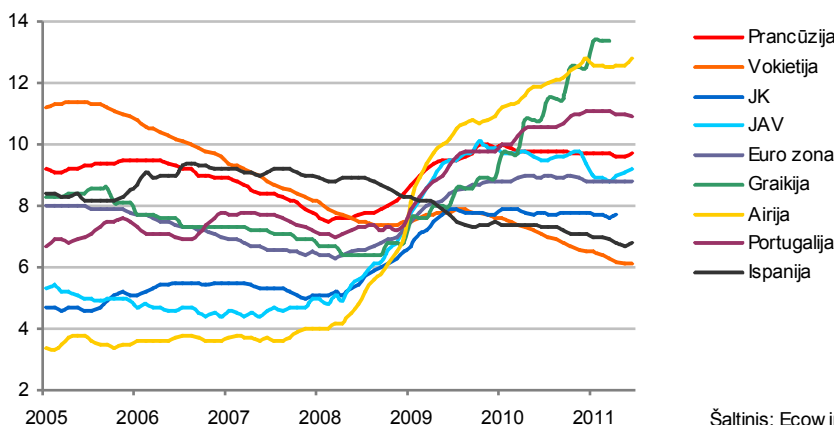
augimas siekė 1,8%. Augimo prognozes 2011-iesiems, palyginti su darytomis pavasarį, sumažiname nuo 3% iki 2,1%, tačiau vis dar laukiame pagerėjimo antrojoje 2011 m. pusėje. Ekonomikos augimą 2012 m. sumažiname iki 2,3%, 2013 m. - iki 2,7%. Manome, kad JAV centrinis bankas išlaikys 0,25% palūkanų normas bent jau iki 2013-ųjų vidurio, tačiau tuomet prasidės išlaidų mažinimas, kuris gali prasidėti jau ir kitais metais, jeigu ankstesnis mokesčių sumažinimas nebūtų pratęstas. Nors JAV trumpuoju laikotarpiu reikia skatinti ekonomiką, vidutiniu laikotarpiu ji turėtų sumažinti išlaidas ir padidinti mokesčius daugiau nei įsivaizduojama.

Padidinome BVP augimo prognozę euro zonoje, daugiausiai dėl geresnių aplinkybių Vokietijoje, kurioje augimą skatino besivystančių rinkų paklausa, euro nuvertėjimas ir žemesnis nedarbas. Po atsigavimo manome, kad BVP augimas Vokietijoje sumažės nuo 2,9% šiemet iki 1,8% 2012 m. ir 1,6% 2013-aisiais. Įvykių raida buvo kur kas nepalankesnė PIIGS šalyse, kur vidaus paklausą mažina įsiskolinimų mažinimas ir didesnis nedarbas. Prognozuojame, kad BVP augimas euro zonoje sumažės nuo 1,7% šiemet iki 1,3% 2012 m. ir 2013-aisiais.

Manome, kad Europos centrinio banko daromas spaudimas tokioms didelėms ekonomikoms kaip Ispanija ir Italija, kad šių valstybių obligacijos ir toliau būtų superkamos, pagreitins reformų įgyvendinimo procesą šiose šalyse. Be to, paramos skyrimo per Europos Finansinio Stabilumo Fondą (EFSF) ir Europos Stabilumo Mechanizmą (ESM) procesas turės būti pakoreguotas atsižvelgiant į mandatų skaičių ir dydį. Fiskalinės politikos koordinavimas aktyvės, kadangi krizė įrodė, kad tai būtina norint išlaikyti pinigų sąjungą.

Japonijos BVP augimas pirmąjį šių metų pusę sulėtėjo daugiau nei tikėjomės. Manome, kad BVP 2011 m. susitrauks 0,2%, tačiau kitais metais padidės 2,8%,

Nedarbo lygis (%), pašalinus sezoniškumą (taka)

Šaltinis: Ecowin

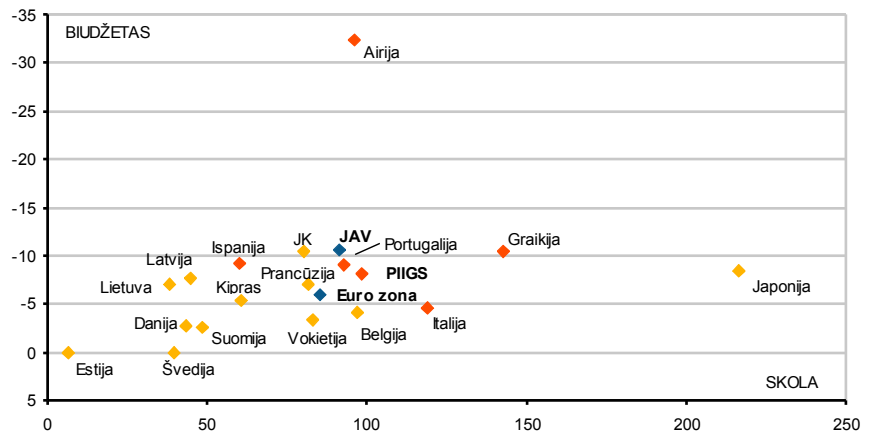
kadangi vėliau šiais metais prasidės atstatymas. Prognozuojame, kad 2013 m. augimas grįš prie daugiamečių augimo tendencijų ir sieks apie 1,5%. Numanoma, kad po ne visai sėkmingo krizės suvaldymo premjeras Naoto Kan paliks savo postą šį mėnesį. Japonija, siekdama padidinti augimą, taip pat turi pagreitinti reformų įgyvendinimą ir sumažinti valstybės skolą.

Kinija tebestebina geresniais rezultatais ir todėl skatina mus padidinti šių metų augimo prognozę iki 9%. Kita vertus, yra nežymių lėtesnio augimo ženklų. Manome, kad augimas sulėtės iki 8,4% 2012 m. ir iki 8% 2013 metais. Kinija ir toliau kasmet apie 6% JAV dolerio atžvilgiu kels Kinijos Juanio vertę. Tai taip pat padeda siekti didesnės vidaus paklausos ir mažinti infliacinį spaudimą. Infliacija Kinijoje šiuo metu siekia 6,5%.

Indija ir Brazilija taip pat kovoja su galimu jų ekonomikų perkaitimu, kadangi paklausa abiejose šalyse viršija gamybinius pajėgumus, o kredito augimas buvo per didelis. Abi šalys turėtų pasirinkti išlaidas ribojančią fiskalinę politiką, taip pat reikėtų daugiau investicijų į infrastruktūrą ir švietimą. Žemesnės žaliavų kainos neigiamai paveiks Braziliją ir Rusiją, tuo tarpu Indijai žemesnė naftos kaina bus naudinga.

Manome, kad vidutinė naftos kaina šiemet sieks vidutiniškai 110 JAV dolerių – kiek daugiau nei prognozavome pavasarį, kadangi ji sparčiai kilo metų pradžioje. Prognozuojame, kad mažėjant paklausai išsivysčiusiose šalyse naftos kaina kris iki 97 JAV dolerių kitais metais ir iki 94 JAV dolerių 2013-aisiais. Dėl didesnės pasiūlos ir mažesnės paklausos nuo ligšiolinių

Valdžios sektoriaus biudžeto balansas ir skola 2010 m.

aukštumų šiemet nukris pramoninių metalų ir maisto kainos. Krentant žaliavų kainoms, susirūpinimas dėl aukštos infliacijos sumažės. Infliacija sumažės tiek išsivysčiusiose, tiek besivystančiose ekonomikose. Išsivysčiusiose ekonomikose dėl lėtai atsigaujančios darbo rinkos nuslūgs spaudimas atlyginimams. Spaudimą kainoms mažins silpnesnė paklausa.

JAV centrinis bankas aiškiai nurodė, kad palūkanų normos liks nepaprastai žemos bent jau iki 2013 m. vidurio, todėl didelės išsivysčiusių šalių ekonomikos išlaikys artimas nuliui ar šiek tiek aukštesnes palūkanų normas ilgą laiką (ECB šiek tiek didesnes – 1,5%). Tai reiškia, kad infliacijos lūkesčiai gali pradėti didėti ir mažinti realią palūkanų normą. Ateityje prognozuojame didesnę JAV ekonomikos augimą, todėl, atsižvelgdami į tai, kad JAV doleris jau dabar yra daug nuvertėjęs, manome, kad jo vertė šiek tiek išaugs euro

atžvilgiu, tačiau tai įvyks ne tuoj pat. Japonijos jena nuvertės, o Kinijos juanio vertė išaugs JAV dolerio atžvilgiu. Tuo tarpu Didžiosios Britanijos svaro vertė išaugs euro atžvilgiu kadangi Jungtinės Karalystės ekonomikos augimas viršys euro zonos augimą.

Nors mūsų pagrindiniame scenarijuje atsigavimas tęsiasi, tačiau jis bus lėtesnis nei tikėjomės pavasarį. Bendros nuotaikos taip pat bus nepalankios. Pavoju, kad išsipildys blogesnis scenarijus yra didelis ir ateityje turėtų būti paisomas. Kita vertus, jei pasitikėjimas politiniu procesu išaugtų, atsigavimas galėtų vėl paspartėti.

Cecilia Hermansson

Lietuva: Labiau subalansuota ekonomika pasiruošusi iššūkiams

	2008	2009	2010	2011p	2012p	2013p
BVP augimas, %	2,9	-14,7	1,3	6,3	4,7	4,5
BVP, mln. LTL	111 483	91 526	92 642	104 629	111 737	119 100
VKI vidutinis augimas, %	10,9	4,5	1,3	4,0	2,5	3,0
Nedarbo lygis, %	5,8	13,7	17,8	15,5	13,0	10,5
Vidutinis metinis realus neto atlyginimo augimas, %	10,1	-7,2	-4,3	0,5	3,0	3,0
Prekių ir paslaugų eksporto augimas, %	25,1	-25,2	30,3	27,0	12,0	8,0
Prekių ir paslaugų importo augimas, %	19,9	-36,1	28,9	29,0	13,0	8,0
Prekybos ir paslaugų balansas, % BVP	-11,7	-1,2	-0,7	-2,1	-3,0	-3,0
Einamosios sąskaitos balansas, % BVP	-13,1	4,3	1,8	-1,6	-2,5	-2,7
Einamosios ir kapitalo sąsk. balansas, % BVP	-11,3	7,7	4,5	1,4	0,5	-0,7
TUI įplaukos, % BVP	4,3	0,5	1,7	3,5	4,0	4,0
Bendras įsiskolinimas užsieniui, % BVP	71,3	87,2	86,0	80,0	77,0	74,0
Valdžios sektoriaus balansas, % BVP	-3,3	-9,5	-7,1	-5,2	-3,0	-2,0
Valdžios sektoriaus bendroji skola, % BVP	15,6	29,5	38,2	39,0	38,0	37,0

Šaltinis: Swedbank prognozės

Pirmąjį 2011 m. pusmetį ekonomikos augimas pralenkė mūsų lūkesčius – palyginti su tuo pačiu laikotarpiu prieš metus, BVP išaugo 6,5%. Sparčiausiai ekonomika augo pirmuosius tris šių metų mėnesius, kai ketvirtinis augimas siekė 3,5%, pašalinus sezono ir darbo dienų įtaką. Kaip ir prognozavome, investicijos pirmąjį ketvirtį sparčiai atsigavo – jų metinis augimas siekė 41% – ir turėjo didžiausią įtaką BVP augimui. Kitas svarbus augimo veiksnys buvo namų ūkių vartojimas, kuris padidėjo 5,5%, palyginti su tuo pačiu 2010 m. laikotarpiu. Antrąjį ketvirtį ekonomikos plėtra kiek nuvylė – ketvirtinis augimas siekė vos 0,2%, pašalinus sezono ir darbo dienų įtaką. Tačiau manome, kad tai tik laikinas sulėtėjimas, kurį galėjo sąlygoti sumažėjusios atsargos.

Dėl spartesnio nei tikėtasi augimo pirmąjį šių metų pusmetį padidinome BVP

prognozę nuo 4,2% iki 6,3%. Stiprėjantis vartotojų pasitikėjimas ir gerėjančios skolinimo sąlygos paskatins ekonomikos augimą, kurio tempai antroje šių metų pusėje bus tik šiek tiek lėtesni. Apdirbamoji gamyba tebebus svarbus augimo šaltinis, tačiau, atsižvelgiant vidaus vartojimui, ekonomikos plėtra labai priklausys nuo mažmeninės ir didmeninės prekybos, finansinio tarpininkavimo ir kitų paslaugų.

Nepakeitėme savo prognozės ir manome, kad 2012 m. ekonomika augs 4,7%. Nors eksportas ir investicijos didės lėčiau, nei prognozavome balandžio mėnesį, namų ūkių vartojimo augimas bus spartesnis, nei manėme, dėl ekspansyvios valdžios politikos, pagerėjusių skolinimo sąlygų ir mažesnės nei šiemet infliacijos. 2013 m. BVP augimas lėtės toliau kartu su pasaulio ekonomika ir prognozuojame, kad sieks 4,5%. Struktūrinių reformų trūkumas,

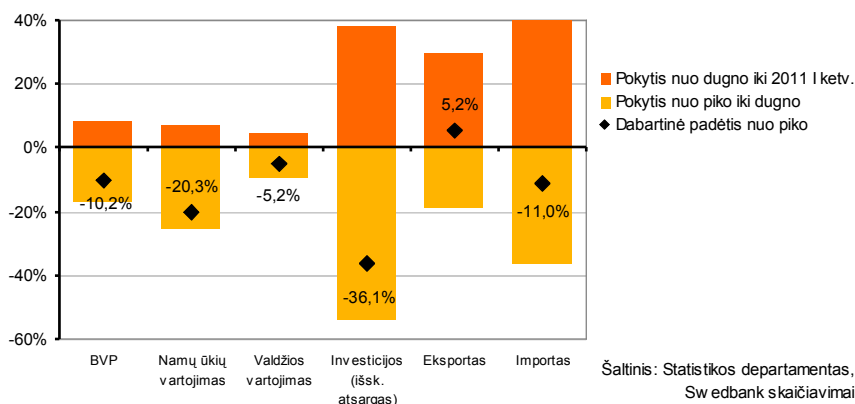
mažėjantis gyventojų ir darbo jėgos skaičius, investicijų trūkumas 2009 m. ir 2010 m. bei toliau mažėjantis išsivysčiusių valstybių skolinimasis – visi šie veiksniai turės poveikį BVP dinamikai 2013 metais.

Pabrangusi nafta, maisto produktai ir kitos žaliavos vartotojų kainų augimą paskatino labiau, nei buvome numatę balandžio mėnesio prognozėse. Nors birželio ir liepos mėnesį kainos sumažėjo, vidutinė metinė infliacija siekia 3,5%. Prognozuojame, kad šių metų pabaigoje ji sieks 4,0%. Kadangi vidutinės naftos ir maisto produktų kainos 2012 m. turėtų sumažėti atitinkamai 7,6% ir 0,3% (skaičiuojant eurais), dėl išorinių veiksnių atpigs kai kurie vartojimo produktai. Tačiau, manome, kad sustiprės vidaus paklausos veiksnių poveikis – ypač dėl artėjančių rinkimų, pensijų ir minimalaus darbo užmokesčio padidėjimo. Todėl savo prognozės 2012 metams nekeičiame ir paliekame ją 2,5% lygyje. 2013 m. infliaciją skatins didėjanti paklausa, darbo užmokestis ir iš dalies mažesni gamybiniai pajėgumai; prognozuojame, kad 2013 m. vartotojų kainos turėtų didėti apie 3%.

Išorinė ir vidinė rizika

Nors pagrindinės sąlygos ir perspektyvos gerėja, išorinė rizika atrodo yra didesnė, nei pavasarį. Kyla rizika, kad pasaulio ekonomika augs daug lėčiau ar net patirs antrą nuosmukį. Tai neigiamai paveiktų Lietuvos eksporto perspektyvas ir pristabdytų investicijas, nes įmonės vėl atidėtų plėtros planus. Pasauliniai pokyčiai gali neigiamai paveikti namų ūkių

BVP dinamika išlaidų metodu, %

lūkesčius ir vartojimą, o tai taip pat pristabdė naujų darbo vietų kūrimą ir investicijas. Tačiau Lietuvos ekonomika dabar yra stipresnė ir labiau subalansuota nei 2008 metais. Privatus sektorius turi mažesnius išpareigojimus, įmonės reikšmingai sumažino savo kaštus ir dirba kur kas efektyviau, finansinis sektorius turi geresnius kapitalo pakankamumo ir likvidumo rodiklius. Net namų ūkiai yra geriau pasirengę – sumažėjus išskolinimui ir padidėjus sutaupoms, jiems nebereikės sumažinti vartojimo taip, kaip 2009 metais.

Kaip ir prognozavome pavasarį, artėjant 2012 m. Seimo rinkimams, galimi įvairūs pasiūlymai, kurie gali apriboti ekonomikos augimą vidutinės trukmės laikotarpiu. Be to, neaišku, kokią poveikį euro zonos problemos turės euro įvedimui – nors ir neprognozuojame jokių pokyčių, susijusių su strateginiu tikslu jį įsivesti kuo greičiau, bendras skepticizmas euro atžvilgiu greičiausiai padidės.

Eksporto augimo tempai lėtės, užsienio prekybos deficitas didės

Eksporto apimtys iki krizės buvusius lygius viršijo jau 2010 m. rudenį ir toliau sparčiai augo šiais metais. Pagrindinės priežastys – vidinė devalvacija, efektyvumo padidėjimas ir konkurencingumo sustiprėjimas. Pirmąjį šių metų pusmetį prekių eksporto apimtys buvo 41,2% didesnės nei tą patį 2010 m. laikotarpį. Tokį spartų augimą iš dalies sąlygojo stiprus automobilių reeksportas į NVS valstybes, kuriose nuo liepos mėnesio padidėjo importo mokesčiai. Lietuvoje pagamintų prekių eksportas per tą patį laikotarpį augo lėčiau – 31,7%.

Nepaisant spartaus eksporto augimo 2011 m. pirmąjį pusmetį, antrąjį pusmetį tempai kiek sumažės. Padidinome šių metų prekių ir paslaugų eksporto augimo prognozes – realus eksporto augimas turėtų siekti 14%. Tačiau kitais metais eksportas

Augimas, %	2008	2009	2010	2011p ¹	2012p ¹	2013p ¹
Namų ūkių vartojimo išlaidos	3,7	-17,7	-4,5	5,5 (2,5)	5,2 (4,5)	5,0
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos	7,3	-1,9	-3,4	1,7 (1,0)	2,0 (1,0)	2,0
Investicijos (išsk. atsargas)	-5,2	-40,0	0,0	25,0 (16,0)	11,0 (13,0)	10,0
Atsargos ²	1,4	-5,9	7,6	-0,1 (-0,2)	-0,3 (-0,7)	-0,3
Prekių ir paslaugų eksportas	11,6	-12,7	17,4	14,0 (12,5)	7,2 (9,4)	5,6
Prekių ir paslaugų importas	10,3	-28,4	17,9	15,2 (11,8)	7,8 (9,1)	6,2
BVP	2,9	-14,7	1,3	6,3 (4,2)	4,7 (4,7)	4,5
Vidaus paklausa (išsk. atsargas) ²	2,7	-24,1	-5,1	8,2 (4,8)	6,1 (5,8)	5,8
Grynasis eksportas ²	-1,2	15,3	-1,2	-1,8 (-0,4)	-1,1 (-0,4)	-1,0

Šaltinis: SD, Swedbank, prognozės

¹ Šie skaičiai skirti tik apibūdinti situaciją. Jie yra prognozių ribų vidurkiai, kurie yra +-2pp. Skaičiai skliaustuose - balandžio prognozės.

² Įtaka BVP augimui.

augės dvigubai lėčiau, o 2013 m. jo tempai bus dar lėtesni.

Rusijos ekonomika vis dar sparčiai auga šiais metais (laukiamas 4,8% augimas); kitais metais situacija neturėtų labai pasikeisti (4,5%), tačiau didėjantys disbalansai, kurie dėl pingančios naftos bus dar ryškesni, kelia tam tikrą susirūpinimą. Vis daugiau kalbama apie galimą rublio devalvaciją 2013 m., kuri neabejotinai sumažins Lietuvos bendrovių konkurencingumą šiame regione. Nuo 2010 m. pradžios eksportas į Nepriklausomų Valstybių Sandraugos (NVS) šalis turėjo daugiausia įtakos bendram eksporto augimui.

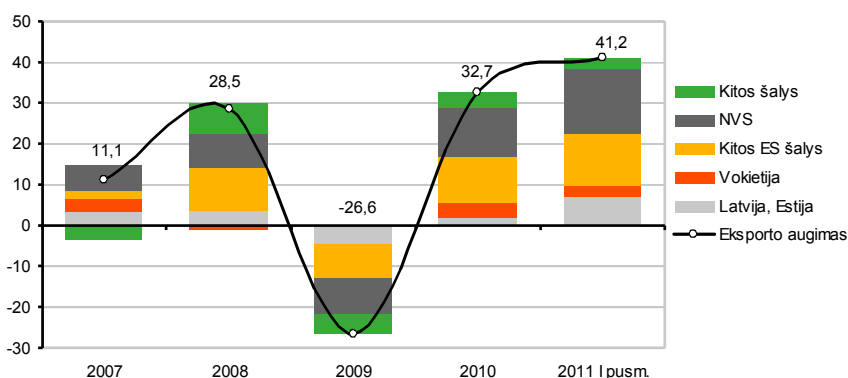
Didelę dalį Lietuvos eksporto iš šį regioną sudaro (automobilių, įrengimų) reeksportas, todėl net ir spartus lėtėjimas neturėtų labai sukirsti realios ekonomikos. Pavyzdžiui, pirmąjį šių metų pusmetį 15,9% Lietuvos prekių eksporto sudarė eksportas į Rusiją, bet tik 4,9% čia parduotų prekių buvo pagamintos Lietuvoje. Šis skirtumas yra dar didesnis Baltarusijoje, kur Lietuva parduoda atitinkamai 7,1% ir 1,1% savo eksporto. Tuo tarpu 12,3% Lietuvoje pagamintų eksportuojamų prekių parduodama Vokietijoje, kuri kol kas išlieka didžiausia šių prekių rinka (po jos seka Nyderlandai (9%)). Vadinasi, nuosmukis ES valstybėse narėse Lietuvos ekonomikai būtų pavojingesnis už nuosmukį rytuose esančiose valstybėse.

„Plyno lauko“ investicijos svarbesnės už ES fondų lėšas

Investicijos (išskyrus atsargas) šių metų pirmąjį ketvirtį padidėjo 41%, palyginti su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu, – tai patvirtino mūsų prognozę, kad šiais metais pagrindinė BVP augimo varomoji jėga bus investicijos. Tiek privataus, tiek ir valdžios sektoriaus investicijos gerokai padidėjo, tačiau privataus sektoriaus investicijos buvo dvigubai didesnės. Privatus sektorius turėjo didžiausios įtakos investicijų į įrengimus ir mašinas augimui – jų nominalus metinis augimas viršijo 58%. Gamybinių pajėgumų panaudojimo lygis siekia 71%, tai yra mažiau, palyginti su buvusiais aukščiausiais (maždaug 75%) lygiais, todėl tikėtina, kad pagrindinė investicijų priežastimi buvo ne investicijos į esamų produkcijos gamybos pajėgumų didinimą, bet į produkcijos asortimento plėtrą. Blogėjant pasaulinės ekonomikos situacijai, kai kurios bendrovės gali iš naujo svarstyti plėtros galimybę, todėl šiek tiek sumažiname investicijų augimo prognozes 2012 metams.

Nors tiesioginės užsienio investicijos 2011 m. ir 2012 m. augs, skaičiuojant procentais nuo BVP, jų lygis bus žemesnis nei 2008 metais. Viena iš lėto TUI augimo priežasčių yra struktūrinė – verslo aplinka dar nėra palanki, verslą kontroliuojančių institucijų yra labai daug, jos neveiksmingos ir korumpuotos (pažanga šioje srityje, deja, vyksta lėtai). Kita priežastis yra tai, kad didžioji dalis užsienio investicijų yra sukoncentruotos į paslaugas, kurioms reikia mažesnio kapitalo. Vyriausybė pasistūmėjo pirmyn, stiprindama Lietuvos, kaip aukštos kvalifikacijos darbo jėgą turinčios šalies, pozicijas (Lietuvoje universiteto absolventų skaičius 1000 gyventojų yra didesnis nei bet kurioje kitoje ES valstybėje narėje) ir sugebėjo įtikinti kelias dideles tarptautines bendroves investuoti į paslaugų centrus. Šiais metais Ūkio ministerija jau pasirašė tarptautines sutartis su keliomis Skandinavijos bendrovėmis, kurios į paslaugų centrus Lietuvoje investuos apie 30 milijonų eurų.

Eksporto partnerių indėlis į Lietuvos eksporto augimą, %

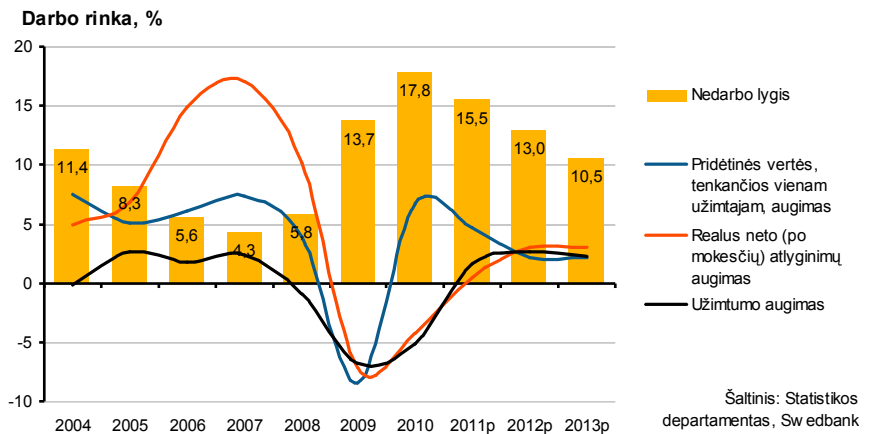

Šaltinis: Statistikos departamentas, Sw edbank

Profesionalių (IT plėtros, tyrimų, ar net apskaitos) paslaugų centrai sukuria didelę pridėtinę vertę ir naudoja kvalifikuotą darbo jėgą; jauniems specialistams taip pat naudingas aukštos kokybės mokymas bendrovėse, nes tokio mokymo metu įgytus įgūdžius vėliau galima panaudoti, pavyzdžiui, steigiant naujas įmones. Tačiau investicijos į šiuos centrus mažai prisideda prie didelio struktūrinio nedarbo problemos sprendimo. Be to, minėtiems centrums reikia ne tik biuro patalpų, bet ir nedidelio pagrindinio kapitalo, o tai reiškia, kad, pablogėjus sąlygoms, jas lengva perkelti į kitas šalis.

Deja, Lietuvai, skirtingai nei daugeliui Centrinės ir Rytų Europos šalių, kol kas nepavyko pritraukti didelių tarptautinių gamybos bendrovių, kurios galėtų daug daugiau investuoti į ilgalaikį turą ir sukurti daugiau darbo vietų žemos kvalifikacijos darbo jėgai. Be to, plyno lauko investicijas galima būtų labiau atitraukti toliau nuo didžiųjų miestų, kur yra daug pigios žemės ir darbo jėgos – tai svarbus aspektas, kuris nėra būdingas investicijoms į paslaugų centrus. Dėl gyventojų skaičiaus mažėjimo ir gyventojų senėjimo bei mažėjančio darbo jėgos skaičiaus šios rūšies investicijos turėtų būti svarbiu prioritetu.

Kaip ir tikėjomės, ES lėšų įsisavinimas ir toliau vyksta sparčiai – iš visų 2007-2013 m. laikotarpiui skirtų 7,4 mlrd. EUR lėšų sumos 71,6% yra buvo paskirstyta, o 36,1% – išmokėta. Didžiausiai (Ekonomikos augimo veiksmų) programai jau buvo išmokėta daugiau kaip 37% iš 3,3 mlrd. EUR sumos. Didelės biurokratinės kliūtys turėjo užtikrinti lėšų paskirstymo skaidrumą ir sąžiningumą. Tačiau dėl labai griežtų reikalavimų kai kurios inovacinės bendrovės nesiryžo prašyti šių išteklių, o abejotini projektai dažnai buvo inicijuojami, nes įmonės negalėjo atsispirti pagundai pasinaudoti „laisvais pinigais“. Laisvos lėšos ir silpna ekonominė atsakomybė (kalbant apie projektų efektyvumą) turėjo tik nedidelį teigiamą

poveikį ilgalaikiam ekonomikos augimui, todėl Ūkio ministerija pasiūlė vyriausybei pakeisti 2014-2020 m. ES lėšų paskirstymą – vietoj subsidijų vyriausybei turėtų teikti akcinį kapitalą. Tačiau tai gali sulėtinti lėšų gavimą ir kelia abejonių dėl valstybės, kaip akcininkės, vaidmens, tačiau neabejotinai padės atsijoti absurdiškus projektus ir padidinti projektų efektyvumą.

Pirmieji nedarbo mažėjimo ir atlyginimų didėjimo požymiai

Šiais metais Lietuvos statistikos departamentas atliko gyventojų ir namų ūkių surašymą; preliminarūs apskaičiavimai netikėtai parodė, kad Lietuvoje yra tik 3,05 milijono gyventojų. Tai kur kas mažiau nei metų pradžioje planuoti 3,25 milijono ir 3,5 milijono, kaip buvo apskaičiuota ankstesnio surašymo metu praėjusio dešimtmečio pradžioje. Gyventojų skaičiaus sumažėjimui turėjo įtakos emigracija ir neigiami natūralūs pokyčiai. Bendras gimstamumo rodiklis padidėjo nuo 1,39 2000 metais iki 1,55 2010 metais, tačiau tebėra mažesnis nei 2,1, t.y. gimstamumo lygį, kuris padeda išlaikyti stabilų gyventojų skaičių. Ilguoju laikotarpiu tai neigiamai paveiks darbo jėgos skaičių ir potencialų BVP augimą.

Trumpuoju ir vidutinės trukmės laikotarpiu išlieka rimta struktūrinio nedarbo problema. Nedarbo lygis pirmajame ketvirtyje tebebuvo 17,2%, o antrajame ketvirtyje sumažėjo iki 15,6%. Tuo tarpu gamintojai teigia, kad trūksta kvalifikuotų inžinierių, transporto sektoriuje trūksta tolimųjų reisų vairuotojų ir labai padidėjo IT specialistų poreikis, išikūrus tarptautinių bendrovių paslaugų centrums.

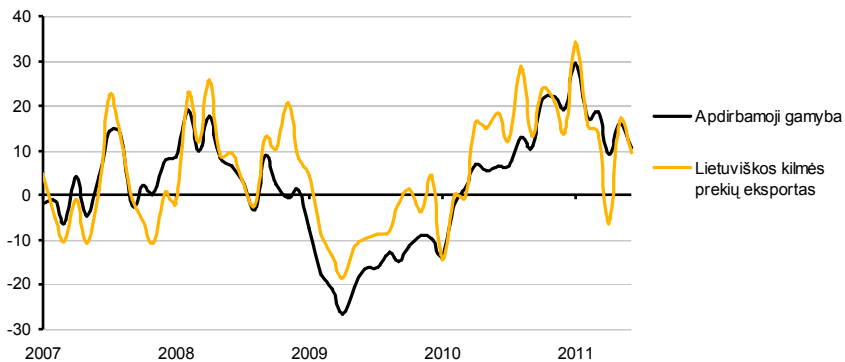
Naujausi Darbo biržos duomenys rodo, kad artimiausiu metu užimtumo lygis pradės sparčiai kilti. 2010 m. vidutinis registruotas nedarbo lygis siekė apie 14,5%, o šių metų pirmajame ketvirtyje buvo tik nežymiai mažesnis (14,1%). Tačiau kelis paskutinius mėnesius jis labai sparčiai mažėjo ir liepos pabaigoje siekė 11,1%. Žinoma, tokia situacija galėjo susiklostyti dėl aktyvesnių Darbo biržos pastangų kovoti su „nelegaliais“ darbuotojais, kurie yra labiau suinteresuoti ne oficialiu darbu, o socialinėmis išmokomis. Antrojo ketvircio užimtumo duomenys taip pat liudija būsimus teigiamus pokyčius – palyginti su pirmuoju šių metų ketvirciu, užimtumas padidėjo 3,3%.

Darbo užmokesčiai, atskaičius mokesčius ir įvertinus kainų pasikeitimų įtaką, šiais metais padidės nežymiai, tačiau 2012 m. ir 2013 m. augs labiau: prognozuojame, 3% augimą. Po trejų metų pertraukos tai gera naujiena namų ūkiams ir vartojimo perspektyvoms, tačiau kartu kelia ir tam tikrą susirūpinimą – realus darbo užmokesčio augimas viršys produktyvumo didėjimą.

Mažėjant taupymui ir augant kreditams, sparčiau augs namų ūkių vartojimas

Pirmąjį šių metų ketvirtį namų ūkių vartojimas padidėjo 5,5%, palyginti su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu; panašūs tempai gali išsilaikyti ir likusią šių metų dalį. Kadangi pirmąjį ketvirtį realaus darbo užmokesčio augimas buvo neigiamas, o

Apdirbamosios gamybos ir lietuviškos kilmės prekių eksporto realus metinis augimas, %

socialinės išmokos beveik nesikeitė, tikėtina, kad gyventojai ėmė mažiau taupyti. Gyventojų taupymo lygis 2009 m. siekė net 7,9%, o 2010 m. galėjo siekti sumažėti. Kaip ir prognozavome balandžio mėnesį, labiausiai augo ilgalaikio vartojimo, laisvalaikio ir prabangos prekių vartojimas, o pirmo būtinumo prekių vartojimo augimas buvo nedidelis.

Pirmą kartą po 2007 m. antrojo ketvirčio, lygiai po keturių metų pertraukos, gyventojų indėlių apimtys viršijo gyventojų paskolų apimtį. Gyventojų paskolų likutis sumažėjo 10,2% nuo aukščiausio lygio, kuris buvo 2008 m. pabaigoje. Kadangi bankų balansai garėja, o palūkanų normos yra daug mažesnės nei 2009 metais, skolinimas gali gerokai padidėti.

Neatmetame galimybės, kad namų ūkių vartojimas gali augti sparčiau nei šiuo metu prognozuojame, tuomet 2012 m. ir 2013 m. BVP augimas būtų kiek didesnis. Lietuvos namų ūkiai yra mažiausiai išsiskolinę, palyginti su kitomis valstybėmis ES (skaičiuojant skolos santykį su disponuojamomis pajamomis). Pastaruosius mėnesius siek tiek padidėjo naujų vartojamųjų paskolų apimtys; pirmąjį 2011 m. pusmetį jos siekė 366 mln. LTL ir buvo 5,4% didesnės nei per tą patį praėjusių metų laikotarpį. Įspūdingesnį augimą pademonstravo „greitųjų kreditų“ bendrovės – jų naujai suteiktos paskolos per tą patį laikotarpį išaugo beveik 40%. Šių paskolų apimtys jau nebėra nereikšmingos – pirmąjį 2011 m. pusmetį šios bendrovės suteikė 138 mln. LTL naujų paskolų. Tačiau, esant labai didelėms metinėms palūkanų normoms, kurios svyruoja nuo 100% iki 250%, perkamoji galia dėka šių paskolų didėja daug mažesnės perkamosios galios ateityje sąskaita.

Infliacija mažės – atsiranda šansų eurui

Pirmąjį 2011 m. pusmetį vartotojų kainos augo sparčiau, nei prognozavome balandžio mėnesį, daugiausia dėl aukštos naftos ir žaliavų kainų. Gegužės mėnesį metinė infliacija siekė net 5%, tačiau birželį ir liepą kainos mažėjo. Prognozuojame, kad vidutinė metinė infliacija šių metų pabaigoje bus 4%, o 2012 m. sumažės iki 2,5%.

Atsižvelgdami į prielaidą, kad 2012 m. turėtų atpigti beveik visos žaliavos, išorinis spaudimas vartotojų kainų inflacijai Lietuvoje bus nedidelis. Tačiau didėja vidaus veiksnių vaidmuo: labiau ekspansyvi valdžios ekonominė politika (minimalaus darbo užmokesčio ir pensijų didinimas) sudarys daugiau galimybių gamintojams ir mažmenininkams kelti prekių ir paslaugų kainas. Nuo ekonomikos atsigavimo pradžios gamintojų kainos už prekes, parduodamas už Lietuvos ribų, kilo daug sparčiau nei vietinėje rinkoje parduodamų prekių kainos. Liepa buvo pirmas mėnuo, kai ši tendencija pasikeitė ir šalies viduje parduodamų prekių metinė gamintojų kainų infliacija buvo didesnė. 2013 m. inflaciją lems tie patys vidiniai veiksniai, prognozuojame, kad 2013 m. kainos augs 3%.

Biudžeto konsolidacija neturi baigtis pirma laiko

Artėjant rinkimams į Seimą, kurie vyks 2012 m. pabaigoje, atsiras populistinių, tačiau kartais visai neproduktyvių ir neadekvačių, pažadų ir pasiūlymų. Jau buvo žadėta, kad pensijos bus grąžintos į 2009 m. lygį (2010 m. ir 2011 m. jos buvo sumažintos biudžeto konsolidavimo tikslais), o tai reiškia, kad vidutinė metinė pensija padidės beveik 5,5% ir šalies biudžetui kainuos mažiausiai 600 milijonus litų.

Labai tikėtina, kad kitais metais minimali mėnesio alga, kuri šiuo metu yra 800 litų, bus padidinta iki 900 litų. Finansų ministerijos skaičiavimais, biudžetui tai kainuos dar 100 milijonų litų, todėl iki šiol ji priešinosi šiam padidimui, nepaisant stipraus spaudimo iš profsąjungų pusės. Tačiau papildomas išlaidas kompensuos papildomos mokesčių pajamos – šiuo metu minimalią algą gauna tik 5,7% visą darbo laiką dirbančių darbuotojų valstybiniame sektoriuje, o privačiame sektoriuje už minimalų atlygį dirba 11,7% darbuotojų. Mažos įmonės šiam padidimui vis dar priešinosi (tai natūralu, atsižvelgiant į struktūrinį nedarbą), tačiau tikėtina, kad kitais rinkimų metais vyriausybė pasinaudos šia korta.

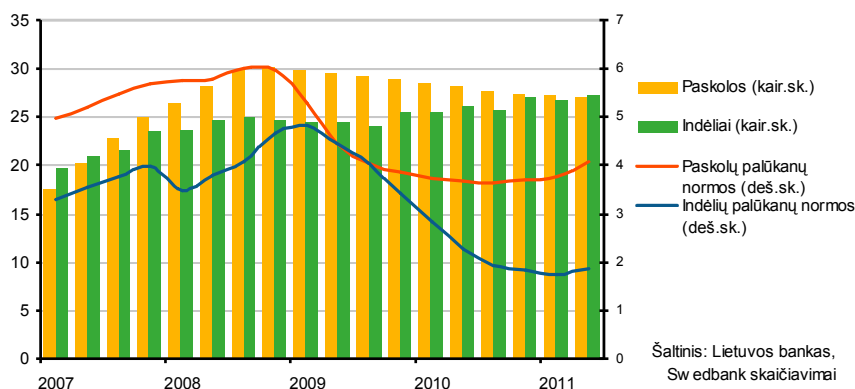
Valstybės biudžeto pajamos augo dėl spartaus nominalaus BVP augimo ir jau beveik siekia šiems metams užsibrėžtus ambicingus planus. Pirmoje metų pusėje valstybės biudžeto pajamos buvo 10,9% didesnės nei tą patį praėjusių metų laikotarpį ir tik 2,7% atsiliko nuo plano. PVM ir pajamų mokesčių pajamų surinkimas viršijo planą, tačiau akcizai nuo užsibrėžto rodiklio atsiliko 6,7%. Situacija gali siekti pagerėti antrąjį šių metų pusmetį, jeigu įvairios kovos su kontrabanda priemonės duos rezultatų, ir jeigu Baltarusija toliau ribos prekybą degalais Lietuvos pasienyje. Atsižvelgdami į tai, prognozuojame, kad šių metų valdžios sektoriaus deficitas bus 5,2% BVP ir toliau mažės – 2012 m. iki 3%, o 2013 m. – iki 2%.

Euro įvedimo perspektyvos pagerėjo

Atrodo, kad tarptautinė konjunktūra yra palanki Mastrichto kriterijų įvykdymui 2012 m. ir euro įvedimui 2014 m. pradžioje. Lėtėjant pasaulio ekonomikos augimui ir mažėjant žaliavų kainoms, mažėja ir inflacija Lietuvoje. Tačiau panašu, kad ES bus mažiausiai trys valstybės su vidutine metine inflacija žemiau 1%, dėl to Mastrichto kainų stabilumo kriterijus bus kiek didesnis nei 2%. Tai reiškia, kad papildomas (ar tiesiog tolimesnis) taupymas gali padėti sumažinti inflaciją tiek, kad ji būtų žemesnė už minėtą lygį.

Politikus pernelyg užliūliavo geri BVP rodikliai ir mokesčių pajamos, išaugusios dviženkliai skaičiumi. Deja, frazė „tolimesnis konsolidavimas“ jau dingo iš jų minčių ir lūpų. Tačiau toliau blogėjant pasaulinei situacijai, BVP augimas ir mokesčių pajamos 2012 m. gali sumažėti. Tokiu atveju, net jeigu Lietuva atitiks kainų stabilumo konvergencijos kriterijus, valdžios sektoriaus biudžeto deficito 3%

Namų ūkių paskolos ir indėliai: likučiai (mlrd. LTL) ir jų palūkanų normos (svertinis vidurkis, %)

BVP kriterijus nebus įvykdytas. Antrą kartą iš eilės Seimo rinkimai artėja pačiu netinkamiausiu laiku.

Politinis elitas galėtų ir turėtų sutikti, kad euro įvedimas strateginiu požiūriu yra

būtinasis, ir susilaikyti nuo valdžios išlaidų didinimo prieš rinkimus. Jeigu Lietuva kitais metais neįvykdys Maastrichto kriterijų, euro įvedimą gali tekti atidėti neribotam laikui.

*Nerijus Mačiulis
Lina Vrubliauskienė
Vaiva Šečkutė*

Kontaktai:

"Swedbank" Ekonominių tyrimų departamentas

Švedija

Cecilia Hermansson	Grupės vyriausiasis ekonomistė	+46 8 5859 7720	Cecilia.Hermansson@swedbank.se
Magnus Alvesson	Vyriausiasis makroekonomikos analitikas	+46 8 5859 3341	Magnus.Alvesson@swedbank.se
Jörgen Kennemar	Vyriausiasis makroekonomikos analitikas	+46 8 5859 1478	Jorgen.Kennemar@swedbank.se
Anna Ibegbulem	Asistentė	+46 8 5859 7740	Anna.Ext.Ibegbulem@swedbank.se

Lietuva

Nerijus Mačiulis	Vyriausiasis ekonomistas	+370 5 258 2237	Nerijus.Maciulis@swedbank.lt
Lina Vrubliauskienė	Vyriausioji makroekonomikos analitikė	+370 5 258 2275	Lina.Vrubliauskiene@swedbank.lt
Vaiva Šečkutė	Vyresnioji ekonomistė	+370 5 258 2156	Vaiva.Seckute@swedbank.lt

Latvija

Mārtiņš Kazāks	Vyriausiasis ekonomistas	+371 67 445 859	Martins.Kazaks@swedbank.lv
Dainis Stikuts	Vyriausiasis makroekonomikos analitikas	+371 67 445 844	Dainis.Stikuts@swedbank.lv
Lija Strašūna	Vyriausioji makroekonomikos analitikė	+371 67 445 875	Lija.Strasuna@swedbank.lv

Estija

Annika Paabut	Vyresnioji makroekonomikos analitikė	+372 888 5440	Annika.Paabut@swedbank.ee
Elina Allikalt	Vyresnioji makroekonomikos analitikė	+372 888 1989	Elina.Allikalt@swedbank.ee

Sutrumpinimai:

ECB - Europos Centrinis Bankas

ES - Europos Sąjunga

EBPO - Europos bendradarbiavimo ir plėtros organizacija

FM - Finansų ministerija

GKI - gamintojų kainų indeksas

LB - Lietuvos Bankas (centrinis bankas)

PIIGS – Portugalija, Airija, Italija, Graikija, Ispanija

SD - Lietuvos statistikos departamentas

SVKI - suderintas vartotojų kainų indeksas

TUI - tiesioginės užsienio investicijos

VKI - vartotojų kainų indeksas

© Visos teisės priklauso „Swedbank“, 2011. Šioje ataskaitoje esanti informacija yra konfidenciali ir skirta išimtinai tik „Swedbank“ klientų, kuriems ši informacija pateikta, naudojimui. Informacijos kopijavimas, atgaminimas, citavimas, skelbimas bet kokia forma ar siuntimas tretiesiems asmenims be „Swedbank“ sutikimo draudžiamas. Priimdami šią ataskaitą Jūs sutinkate su aukščiau išvardintais apribojimais.

Informacija apie tai, kiek akcijų „Swedbank“ turi ataskaitoje minimose bendrovėse, taip pat informacija apie „Swedbank“ priklausančias įmones bei institucijas, prižiūrinčias kiekvieną tokią įmonę, ar bet kokia kita su tokiomis įmonėmis susijusi informacija pateikiama internetinėje svetainėje www.swedbank.lt.

Asmenys, negalintys pasiekti nurodytos internetinės svetainės, gali susisiekti su atitinkamais analitikais, nurodytais šiame ataskaitos puslapyje.
